

«Арқалық қаласының орталықтандырылған
кітапхана жүйесі»ММ
Әдістеме-библиография бөлімі

Алаштың соңғы тұяғы – Гүлнар Дулатова

/қоғам қайраткері
Гүлнар Міржақыпқызы
Дулатованың
туғанына 110 жыл /

**«Арқалық қаласының орталықтандырылған кітапхана жүйесі»ММ
Әдістеме – библиография бөлімі**

Алаштың соңғы тұяғы – Гүлнар Дулатова

**жазушы, қоғам қайраткері Дулатова Гүлнар Міржақыпқызының
туғанына – 110 жыл
(1915–2013)**

Библиографиялық көрсеткіш

Арқалық қаласы 2025 жыл

ӘОЖ 038
КБЖ 92
А 45

Құраст.: С. М. Көшкінбай
Шығ. жауапты: Д. Е. Құсайын
Ред.: Д. Е. Құсайын

Алаштың соңғы тұяғы – Гүлнар Дулатова [Мәтін] жазушы, қоғам қайраткері Дулатова Гүлнар Міржақыпқызының туғанына – 110 жыл толуына арналған : Библиографиялық көрсеткіш / «Арқалық қаласындағы орталықтандырылған кітапхана жүйесі» ММ Әдістеме–библиография бөлімі ; [құраст.; С. М. Көшкінбай; шығарылымға жауапты Д. Е. Құсайын; ред. Д. Е. Құсайын]. – Арқалық : [б.б.], 2025. – 52 б. : сурет. – қазақ тілінде.

Әдістеме – библиография жазушы, қоғам қайраткері Дулатова Гүлнар Міржақыпқызының туғанына – 110 жыл толуына арналған библиографиялық көрсеткіш дайындады. Бұл құралға Гүлнар Дулатованың өмірі мен шығармашылық жолы туралы мағлұматтар, сондай-ақ оның еңбектері мен фото суреттері, мерейтойына арналған іс-шаралар жинақталған. Көрсеткіш барша оқырман қауымға арналады.

**©Арқалық қаласының орталықтандырылған кітапхана жүйесі,
әдістеме-библиография бөлімі**

Құрастырушыдан

Арқалық қаласының орталықтандырылған кітапхана жүйесінің әдістеме-библиография бөлімі дәрігер-дерматолог, медицина ғылымдарының кандидаты, Алаш ардақтыларының жоқтаушысы болған, ұлттық руханиятымыздың дамуына өлшеусіз үлес қосқан Гүлнар Міржақыпқызы Дулатованың 110 жылдығына орай – **«Алаштың соңғы тұяғы – Гүлнар Дулатова»** атты библиографиялық көрсеткішін оқырман назарына ұсынды.

Гүлнар Міржақыпқызы Дулатованы Алаш қызы деп мақтан етеміз. Ол өзінің өмірлік байсалды ұстанымымен, терең білім-ілімімен, аналық жайсаң мінезімен, ұлтына деген шексіз де мөлдір махаббатымен, елінің болашағына нық сеніммен қарап, жас ұрпақты бабалар рухымен тәрбиелеуге өлшеусіз үлес қосуымен дараланған тұлға еді.

Библиографиялық құралдың **«Асылдың сынығы, тектінің тұяғы»** атты бірінші бөлімінде Гүлнар Міржақыпқызының өмірбаяны, шығармалары, мерзімді басылымдардағы жарияланымдары, ол туралы әдебиеттер және баспа беттерінде ол туралы жарияланған мақалалар тізімі берілген.

Көрсеткіштің екінші бөлімі **«Алаш арыстарының шырақшысы»** деп аталады. Бұл бөлімде Алаш арыстарының көзін көрген, әкесі Міржақып пен өзге де Алаш арыстарының ақталғанының куәсі болып, сол қайраткерлер аңсап, армандаған тәуелсіздікті көзімен көріп, мүмкіндігінше соның шежіресін жасауға қалтықсыз қызмет еткен Гүлнар Міржақыпқызы туралы жазылған мақалалар мен арнаулар, лебіздер берілген.

«Қос ғасыр шежірешісі» атты көрсеткіштің үшінші бөлімінде

Гүлнар Міржақыпқызы Дулатоваға арналған құттықтаулар, алғыс хаттар, марапаттары және қоғам қайраткері өмірінен фотосуреттер, мерзімді басылым беттерінде ол туралы жарияланған мақалалар берілген.

Библиографиялық көрсеткішті дайындау барысында кітапхана қоры және интернет ресурстарынан алынған материалдар пайдаланылды. Басылым соңында көмекші құрал ретінде есімдердің алфавиттік көрсеткіші берілген. Әдебиеттер бөлімдер бойынша жүйеге келтірілген, бөлім ішіндегі материалдар хронологиялық ретпен орналастырылған.

Библиографиялық көрсеткіш студенттерге, ғалым-зерттеушілерге, кітапхана қызметкерлеріне және барша оқырман қауымына арналған.

Асылдың сынығы, тектінің тұяғы

Дулатова Гүлнар Міржақыпқызы 1915 жылы 4 қарашада Алаштың ардақты ұлы Міржақып Дулатов пен оның аяулы жары Ғайнижамалдың отбасында дүниеге келген. 1939 жылы Алматы мемлекеттік медицина институтын бітіргеннен кейін үздіксіз 48 жыл бойы дәрігер-дерматолог болып қызмет істеді.

1939-1947 жылдары Шымкент облысында дәрігер, венерологиялық диспансердің бас дәрігері болып істеді.

1947-1948 жылдары Алматы қалалық І-ауруханасының бөлім меңгерушісі, 1948-1951 жылдары Алматы медициналық институты венерология кафедрасының ассистенті, 1953-1989 жылдары Алматы қаласындағы Совет ауданының дәрігер-консультанты қызметтерін атқарған.

Мамандығына сай еңбек ете жүріп қазақтың қайсар қызы XX ғасырдың басындағы қазақ зиялыларынан, яғни Алаш арыстарының ақталуына ұйытқы болды. Сөйтіп, ол алғаш рет Сталиндік репрессия құрбанарын саяси ақтау комитетіне Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов, Жүсіпбек Аймауытов және т.б. қоғам қайраткерлеріне қатысты материалдарды жолдады. Олар ақталғаннан кейін Қазақстан мұражайларына көптеген экспонаттар берді. Әке жолын қуып, қолына қалам алып, артына мол мұра қалдырды. 1988 жылдан бастап кешегі күнге дейін мерзімді баспасөз беттеріне көптеген мақалалар, очерктер, естелік-эсселер жазып тұрды. Оның қарымды қаламынан туған бұл дүниелер жинақталып, «Алаштың сөнбес жұлдыздары» (2010 ж.), «Шындық шырағы» (2012 ж.) деген атпен жеке кітаптар болып жарыққа шықты. Сонымен қатар, әкесінің «Оян, қазақ», екі томдық, кейін бес томдық шығармалар жинағын құрастырушылардың бірі болды.

Ол Қазақстан және шетел ғалымдарының әдеби, тарихи-этнографиялық зерттеулеріне зор үлес қосты. Әкесі М. Дулатовтың бірнеше шығармалар жинағын құрастырды. 2010 жылы республикада медициналық білім беруді дамытуға қосқан үлесі үшін С. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ-інің Алтын медалі берілді. Гүлнар Міржақыпқызы айрықша еңбегі үшін 2011 жылы «Әлихан Бөкейханов атындағы тәуелсіз қоғамдық» төсбелгісімен марапатталды.

2013 жылдың 18 ақпанында 98 жасқа қараған шағында Алаштың аяулы ұлдарының соңғы ұрпақтарының бірі Гүлнар Міржақыпқызы Дулатова өмірден өтті.

Гүлнар Дулатованың шығармалары:

1. Дулатова, Г. Қоршаған ортаның негізгі компоненттері [Мәтін] : оқу құралы / Г. Дулатова. – Астана : Фолиант, 2015. – 224 б.
2. Дулатова, Г. М. Шындық шырағы [Мәтін] : естелік-эссе / Г.М. Дулатова. – Алматы : Мектеп, 2013. – 408 б.
3. Дулатова, Г. М. Алаштың сөнбес жұлдыздары [Мәтін] : естелік-эссе / Г.М. Дулатова. – Алматы : Мектеп, 2012. – 392 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

4. Міржақыпқызы, Гүлнәр. «Тоқсан бесте жасым бар...» [Мәтін] : [ақын М. Дулатовтың қызы Гүлнәр Міржақыпқызымен сұхбат] / әңгімелескен Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2010. – 2 қараша. – Б. 5.
5. Дулатова, Гүлнар. Мәңгілік мирас [Мәтін] : [М. Дулатов және де басқа Алашорда мүшелері туралы естелік] / Гүлнар Дулатова // Қазақ әдебиеті. – 2003. – 7 ақпан. – Б. 4.
6. Дулатова, Гүлнар. Асылдың сынығы [Мәтін] : [қоғам қайраткері Ахмет Қорғанбекұлы Бірімжанов туралы] / Гүлнар Дулатова // Жұлдыз. – 2003. – № 3. – Б. 122–134.
7. Дулатова, Гүлнар. Құс жастық [Мәтін] : [Дулатовтар отбасы туралы естелік әңгіме] / Гүлнар Дулатова // Отбасы және денсаулық. – 2002. – № 10–12. – Б. 10–11.
8. Дулатова, Гүлнар. Орындалған арман [Мәтін] : [қызы Гүлнар Дулатованың әкесі туралы естелігі] / Гүлнар Дулатова // Қазақ әдебиеті. – 1993. – 8–22 қаңтар. – Б. 10.
9. Дулатова, Гүлнар. Ардақтап өтем әкемді [Мәтін] : [қызының әкесі туралы естелігі туралы] / Гүлнар Дулатова // Жұлдыз. – 1990. – № 5. – Б. 115–146.
10. Дулатова, Гүлнар. Өлең иесін тапса, сөз жүйесін тапса [Мәтін] : [ақын М. Дулатовтың «Сағыну», «Елім-ай», «Әбупирастан», «Шәкірт» атты өлеңдері туралы] / Гүлнар Дулатова // Қазақ әдебиеті. – 1966. – 30 көкек. – Б. 7.

Ол туралы әдебиеттер:

11. Алаш қызы Гүлнар [Мәтін] : естелік-эссе / құраст.: Қ. Әлім, Е. Сатыбалдиев. – өнд. толықт. 2-басылым. – Алматы : Мектеп, 2018. – 280 б.
12. Алаш қызы Гүлнар [Мәтін] : естелік-эссе / құраст.: Қ. Әлім, Е. Сатыбалдиев. – өнд. толықт. 2-басылым. – Алматы : Мектеп, 2014. – 264 б.
13. Гүлнар Дулатова [Мәтін] // Торғай елі : энцикл. / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 160–161.
14. Әлім, Қ. Сегіз томдық шығармалар жинағы [Мәтін] : эссе-хикаят. 1-том. Сырбай мен Ғафу. Міржақыптың оралуы. Возвращение из небытия / Қ. Әлім. – Астана : Фолиант, 2007. – 464 б.

Мерзімді басылымдардағы ол туралы жарияланымдар:

15. Жүнісұлы, Мұрат. Аудан музейі – Арқалықта [Мәтін] : [көрме туралы] / Мұрат Жүнісұлы // Қостанай таңы. – 2020. – 25 ақпан. – Б. 8.
16. Әлім, Қайсар. Алаш қызы [Мәтін] : (Екі бөлімді трагедия) / Қайсар Әлім // Қостанай таңы. – 2019. – 21 мамыр. – Б. 6 ; 22 мамыр. – Б. 6 ; 24 мамыр. – Б. 5 ; 28 мамыр. – Б. 6 ; 29 мамыр. – Б. 6.
17. Сағынтаев, Батырлан. Алаштың Ахметсапасы [Мәтін] : [құғын-сургіннің құрбаны болған А. Жүсіпұлы туралы] / Б. атырлан Сағынтаев // Қостанай таңы. – 2019. – 31 мамыр. – Б. 5.
18. Досқазиева, Ботагөз. Алаштың бес арысы [Мәтін] : [алаш арыстары туралы] / Ботагөз Досқазиева // Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар. – 2018. – № 8. – Б. 2–5.
19. Қасым, Азамат. Семей. Тұлғалар тұрған тарихи ғимараттар [Мәтін] / Азамат Қасым // Егемен Қазақстан. – 2017. – 18 наурыз. – Б. 14.
20. Ешназарова, Лаура. Қазақтың қайсар қызы [Мәтін] : [Гүлнар Міржақыпқызы Дулатова туралы] / Лаура Ешназарова ; бөлімді Гүлназым Сағитова жүргізеді // Қостанай таңы. - ("Қостанай ақшамы" танымдық-тағылымдық, көңілашар қосымшасы). – 2017. – 16 маусым. – Б. 16.
21. Қирабаев, Серік. Әбен мен Гүлнар [Мәтін] : [жазушы Ә. Сатыбалдиевпен Алаш кайраткері М. Дулатовтың қызы Г. Дулатова туралы] : 100+100=200 / Серік Қирабаев // Егемен Қазақстан. – 2015. – 25 қараша. – Б. 11.

22. Аманжол, Қорғанбек. Тектілік туралы толғаныс [Мәтін] : [ақын М. Дулатовтың қызы Гүлнар туралы кітап шықты] / Қорғанбек Аманжол // Қостанай таңы. – 2014. – 11 ақпан. ; Егемен Қазақстан. – 2014. – 29 қаңтар. – Б. 6.
23. Асылдың сынығы, тектінің тұяғы [Мәтін] : [қоғам қайраткері Гүлнар Дулатованы еске алу туралы] / Түркістандықтар // Түркістан. – 2013. – 21 ақпан. – Б. 11.
24. Кәкішев, Тұрсынбек. Тектінің тұяғы [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Тұрсынбек Кәкішев // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
25. Сатпаева, Ханиса. Из жизни ушла великая женщина... [Текст] : [памяти дочери классика каз. литературы М. Дулатова – Гульнар Дулатовой] / Ханиса Сатпаева // Казахстанская правда. – 2013. – 20 февраля. – С. 7.
26. Қирабаев, Серік. Қайран, Гүлнар апай!.. [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Серік Қирабаев // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
27. Сәрсекеев, Қоғабай. Алаш арыстарының шырақшысы [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Қоғабай Сәрсекеев // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
28. Қыдырбеккеліні, Сапура. Алпыс жыл ақылын айтқан апамыз еді [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Сапура Қыдырбеккеліні // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
29. Мырзахметұлы, Мекемтас. Қош, халқымның асыл қызы [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Мекемтас Мырзахметұлы // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
30. Гүлнар Міржақыпқызы Дулатова [Мәтін] : [қазанама : Алаштың аяулы ұлдарының соңғы ұрпақтарының бірі өмірден өтті] / Қазақстан Жазушылар одағы // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
31. Кекілбай, Әбіш. Өзі де тарихқа айналады [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Әбіш Кекілбай // Қазақ әдебиеті. – 2013. – 22–28 ақпан. – Б. 11.
32. Шаштайұлы, Жұмабай. Ана – ақиқат [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естелік] / Жұмабай Шаштайұлы // Қазақ әдебиеті. – 2013. – 22–28 ақпан. – Б. 1.
33. Әлім, Қайсар. Жайсаңдар жанасып жүретін [Мәтін] : [Міржақыптың жанына жанасып жүрген жайсаңдар туралы Гүлнар Дулатовамен болған әңгіме] / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2012. – 27 қараша. – Б. 6.

34. Әбдіхалықұлы, Өміржан. Алаштың әнұраны [Мәтін] : [алаштың әнұраны туралы ойлар] / Өміржан Әбдіхалықұлы // Қостанай таңы. – 2011. – 11 қараша. – Б. 3.
35. Әлім, Қайсар. Аманатқа адалдық [Мәтін] : [ақын М. Дулатовтың қызы Гүлнар Міржақыпқызын еске алу] / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2014. – 29 қаңтар. – Б. 6.
36. Досбай, Жібек. Жүректен шыққан сөз еді [Мәтін] : [алаш қайраткері М. Дулатовтың қызы Гүлнар Міржақыпқызы туралы] / Жібек Досбай // Егемен Қазақстан. – 2014. – 29 қаңтар. – Б. 6.
37. Әлім, Қайсар. Гүлнар апай [Мәтін] : [Алаш қайраткері М. Дулатовтың қызы туралы] / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2013. – 29 наурыз. – Б. 7.
38. Әлім, Қайсар. Қос ғасырдың шежірешісі [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
39. Гүлнар Міржақыпқызы Дулатова [Мәтін] : [дәрігер-дерматолог, қаламгер] / Қазақстан Жазушылар одағы // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
40. Досанов, Сәбит. Бір өзі бір университет, тірі тарих [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Сәбит Досанов // Егемен Қазақстан. – 2013. – 20 ақпан. – Б. 6.
41. Дулатова Гульнар Мыржакыповна [Текст] : [памяти дочери классика каз. литературы М. Дулатова] / Союз писателей Казахстана // Казахстанская правда. – 2013. – 22 февраля. – С. 29.
42. Гүлнар Дулатова [Мәтін] : [некролог] : [дәрігер-дерматолог, қаламгер] / Қазақстан Жазушылар одағы басқармасының секретариаты // Қазақ әдебиеті. – 2013. – 22–28 ақпан. – Б. 11.
43. Елеукенов, Шериаздан. Алаштанушыларымыздың бірі еді [Мәтін] : [дәрігер, қаламгер Гүлнар Дулатова туралы естеліктер] / Шериаздан Елеукенов // Қазақ әдебиеті. – 2013. – 22–28 ақпан. – Б. 11.
44. Ісімақова, А. Әке туралы толғау [Мәтін] : [Гүлнар Міржақыпқызы Дулатова туралы] / А. Ісімақова // Ақиқат. – 2011. – № 4. – Б. 54–61.
45. Бейсенова, Әлия. Сөнбес шырақ [Мәтін] : [алаш арысы М. Дулатовтың қызы Г. Дулатованың «Алаштың сөнбес жұлдыздары» атты еңбегі туралы] / Әлия Бейсенова // Қазақ. – 2011. – 1–8 шілде. – Б. 5.
46. Әлім, Қайсар. Міржақып мазарындағы қос ұя [Мәтін] : [Міржақып Дулатовтың кесенесі мен мұражайы] / Қайсар

Әлім // Егемен Қазақстан. – 2005. – 21 қазан. – Б. 5.

47. Кәкішұлы, Тұрсынбек. «Оян, қазақ!» қалай қуғындалды?[Мәтін] : [Міржақып Дулатовтың « Оян, қазақ!» кітабы жайлы] / Тұрсынбек Кәкішұлы // Егемен Қазақстан. – 2005. – 7 қыркүйек. – Б. 3.
48. Қуантайұлы, Нұржан. Әкемді ГПУ әкеткенде он екіде едім... [Мәтін] : [қызы Гүлнар Дулатованың әкесі М. Дулатов туралы естелігі] / Нұржан Қуантайұлы // Ақ жол Қазақстан. – 2002. – 20 қыркүйек. – Б. 8–9.
49. Бәйділдина, Әсия. Қазақтың қайраткері Міржақып [Мәтін] : [Гүлнар Дулатованың әкесі Міржақып Дулатовтың 115 жылдығы қарсаңында] / Әсия Бәйділдина // Торғай. – 2000. – 27 қазан. – Б. 4.
50. Әлім, Қайсар. Міржақыпқа туған топырағы бұйырды![Мәтін] : 18 қыркүйекте М. Дулатов сүйегін қайта жерлеудің азалы рәсімі болды / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 1992. – 22 қыркүйек. – Б. 4.
51. Әлімов, Қайсар. Гүлнар апай айтқаны [Мәтін] : [Гүлнар Дулатовамен сұхбат] / сұхбаттасқан Қайсар Әлімов // Торғай таңы. – 1991. – 4 маусым. – Б. 3.
52. Оспанов, Серікбай. Гүлнар Міржақыпқызы [Мәтін] : [өлең] / Серікбай Оспанов // Торғай таңы. – 1991. – 6 маусым. – Б. 4.
53. Аталар мұрасы жайлы [Мәтін] : [ақын М. Хакімжанова, А. Байтұрсынұлының қызы Шолпан Ахметқызы және М. Дулатұлының қызы Гүлнар Дулатовамен сұхбат] / сұхбаттасқан Шәймерден Сейдақұлы // Торғай таңы. – 1991. – 6 маусым. – Б. 4.
54. Қауғабаев, Ораз. Жақаңнан қалған жалғыз қыз [Мәтін] : [Міржақыптың қызы Гүлнар Дулатова туралы] / Ораз Қауғабаев // Қазақстан мұғалімі. – 1990. – 8 наурыз. – Б. 4.

Алаш арыстарының шырақшысы

Халқымыздың екінші атына айналған Алаш сөзін ауызға алғанымызда алдымен Алаш арыстарының есімдері еріксіз тілге, әсіресе қазақтың еркіндікпен жер бетінде жасауына жандарын шейіт еткен арыстарымыздың қасіретті өмір жолдары ойға оралатыны сөзсіз. 1917 жылдың желтоқсан айының орта тұсында екінші жалпықазақтық құрылтайы өтіп, сол съезде Әлихан Бөкейханов бастаған қазақтың қаймақтары Алаш автономиясын жариялағаны, «Алашорда» партиясын құрғаны, кейіннен жиырма жылға жуық уақыт азаттық үшін күрескені белгілі. Міне, сол арда туған Алаш арыстарының көзін көріп, сөзін естіген, жадында жаңғырып отыратын көріністерді көркем тілмен бірнеше кітап етіп көпшілікке ұсынған, Қоғабай Сәрсекеевтің сөзімен айтқанда, Алаш арыстарының шырақшысы болған Гүлнәр Міржақыпқызы Дулатова еді.

Міржақыптың жұбайы Ғайнижамал, қызы Гүлнәр, ұлы Әлібек. 1929 жыл.

Өмірдерегін тектінің тұяғы өз жазбасында: «Мен Гүлнәр Міржақып пен Ғайнижамал Дулатовтардың тұңғыш перзентімін. 1915 жылы қарашаның төртінші жұлдызында дүниеге келіппін. Туған қалам Орынбор болғанымен, әкем туу туралы куәлігімді елден басқа біреулер арқылы алдырған екен. Төлқұжатымда «Қостанай облысы. Торғай. Қазіргі Жангелді» деп көрсетілген. Міржақыптан қалған жалғыз перзент болғандықтан өзімді әке өмірінің жалғасындай көріп, фамилиясын өшірмей, Гүлнәр Дулатова болып өмір сүріп келемін», – деп келтіреді.

Міржақып, Ғайнижамал, Гүлнәр Дулатовтар. Орынбор. 1923 жыл.

Ұлтының тілекшісі бола білген жан ақиқатында Дулатова болып ғұмыр кешті. Тектілігін танытты. Танытқаны сол – Алашорда өкіметімен дәуірлеген өзгеше тұлғалар туралы қаншама дүниелерді қағазға түсірді. Заңғар жазушымыз Мұхтар Мағауиннің: «Гүлнәр Дулатованың естелік байып тұрғысындағы үш кітабы – қазақ руханиятындағы өзгеше бір қазына дер едім.

«Қазақ» газетінің тілшілері: Ғайнижамал Дулатова, Аққағаз Досжанова және Гүлайым Балғынбаева. 1914 жыл.

Асырып айтылған сөз емес. Ахаңның маңдайына бітпеген, Мағжанның жастай кеткен, Әлекеңнің көктей қиылған балалары қайтып келіп әңгіме айта алмайды. Гүлнәр апамның қолынан шыққан кітаптар – қаншама тарынса да, тамырымызды біржола құрта алмаған зұлмат заманнан өтіп, бізге жеткен

күтпеген бір олжа», – дегені дер кезінде берілген баға дер едік. «Қазақ» газеті үшін де, күні кеше ғана өмірден өткен ордалы от, ошақты ой иесі Қоғаш ағамыз үшін де Гүлнәр апаның орны ерекше болатын. Сөзімізге дәлел, араға 88 жыл салып, «Қазаққа» қайта жан кіргізгенде (алаштанушы Қоғабай Сәрсекеевтің жанкештілігімен) Гүлнәр Дулатова алаш зиялыларын ардақ тұтқан қаламгерге қатты толқып тұрып «Үйге әкем кіріп келгендей әсер алғанымды қарашы!» дегенін қаламгер Қоғабай Сәтенұлы естелік жазбасында әдемі келтіреді.

Обен Сатыбалдиев пен Гүлнәр Дулатова. 1963 жыл.

Расында көкірегі алтын көмбе кейіпкеріміздің шаттануының жөні алабөтен. Өйткені, өз заманында барша алаш ұлдарының ортақ үні болған «Қазақпен» қайта қауышты. Өзі айтқандай «әкесінің көзін көрген» басылым қайта жарық көріп, алаштанушылардың қаншама еңбектері оқырманға жол тартып жатты, әлі де тарта бермек. «Қазақ» қайта жаңғырып, жаңа қоғамда жарық көргенмен, негізгі тақырыбын әсте өзгерткен жоқ. «Қазақтың» басты ұстанымы – Алаш арыстарын ардақтау. Асылдың сынығы болған абыз апамызды мақаламызға арқау етуіміздің бірден бір себебі осы.

Гүлнәр Дулатованың мамандығы дәрігер болғанымен табиғатында қаламгерлік қабілеті барлығын өзі жазып кеткен еңбектерінен ап-анық байқаймыз. Әсіресе, ол кісінің жасы тоқсаннан асқан шағының өзінде, тіпті көзі мен құлағы жақсы көрмей-естімесе де тиісті аппараттарды пайдаланып, жазуын тоқтатпағанын мемуарлық естеліктерінен оқып отырып таңқалып, тамсанамыз. Міржақып Дулатовпен бірге әкесі «халық жауы» болып жазаланған Нариман Қыпшақбайұлы Гүлнәр апаның есте сақтау қабілетінің мықтылығын, тектілік пен мәдениеттіліктің ерекше біткендігін, асқан еңбекқорлығын қадап тұрып айтатыны да сондықтан болар.

Осынау қасиеттерді ұштастыра білген Гүлнәр Дулатова талай-талай ұлы көшке жүк болатын тарихи оқиғалардың куәгері әрі тасқа таңбалаушысы болып мәңгілік қалды. Оның алдымен өз әкесі Міржақыптан бастап Алаштың көшбасшылары Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсыновтар секілді

ұлтжандылардың болмысын аша түсіп, тарих үшін аса құнды деректерді қалдыруының өзі теңдесіз қазына. Әкесінің болмысын Гүлнәр апа естелігінде былайша аша түседі: «Әкем барынша ақкөңіл, ашық-жарқын, жайдары мінезді, өте балажан, көңілшек те болатын. Сонымен қатар, бірбеткей, басынан ретсіз сөз асырмайтын қатаң мінезді, ашу қысқанда түсі бозарып, қабағы түйіліп, рай бермей қоятын. Бірақ, оғаш сөзге бармайтын, ашуы тез тарқайтын. Менмендігі жоқ, өзін өте қарапайым ұстайтын, көңілді отырып әңгімелесетін, кісілерді үнсіз тыңдай алатын. Талғаммен сәнді киінетін. Тазалықты қатты ұстанатын. Ал саяткерлігі өз алдына қызғылықты әңгіме дер едім». Ал, әкесін «халық жауы» деп көз алдында ұстап әкеткенін естелігінде былайша өрбітеді: «Қыстыгүні дауылды жел соқса болғаны, есімнен кетпейтін бір қайғылы оқиға көз алдыма келе қалады. 1928 жылдың 29 желтоқсанында Қызылордада түні аласұрған адуынды желмен түндігін желпініп тұрды. Шырт ұйқыда жатқанбыз. Есік-терезелерді қақырата соғып, «ашыңдар» деген айқайдан шошып ояндық. Есікті түнеп жатқан қонағымыз Мұртаза Рафиков ашты. Үйге ОГПУ-дың қарулы кісілері сау етіп кіріп келді. Шам жағылып бәрімізді орнымыздан тұрғызды. «Киініңіз, Сізді тұтқынға аламыз», – деген қаһарлы дауысты естігенде он үштегі менің жүрегім езіліп кеткендей еді. Сұстиып, қалшиып тұрған папам бір мезетте некелі алтын балдағын қолынан суырып алып, маманның саусағына кигізді. Басына төнген қауіпті елең қылмай аса сабырлы, байсалды қалпымен мұңайып жылап тұрған бізді жұбатып: «Жыламаңдар, тағдырдың тәлкегі адамды әлі талай қиын белестерден өткізеді, шыдап, берік болыңдар. Ал, Гүлнам, оқуды үзбе, маманды ренжітпе, жақсы адам бол!» – деді де бәрімізді сүйіп, өзін айнала қоршаған алты адамның ортасында кете барды... Есік ашылғанда түнгі жел долданып, суырып тұр еді». Кейіпкеріміздің бұдан кейінгі тәлейлі тағдыры жан жүрегіңді елжіретеді: «Жасыратыны жоқ, он үшке толғанымда «халық жауының» қызы атандым, жазықсыз басыма кінә тағып қудалау басталды. Таза көңіліме, адал пиғылыма, іс-әрекетіме сенімсіздік пен күдік туғызды. Басқан ізім мен сөйлеген сөзімді аңдып, бақылауға ілінгенімді сезіп, көңілім бей-жай болатын еді. Осындай қыр соңымнан қалмаған қырсықтар жаныма қатты бататын еді, еңсемді жаншып, опық жеген, булыға өксіген қапалы сәттерім жас жанымды жегідей жейтін. Есейгенде де еңсемді езгілемеді ме! Жұрт қатарлы сүйікті әкемнің атын атап, еске алып, ашық айту деген шаттық сезім менің пешенеме жазылмапты. Сайрап кететін қызыл тіл күрмеулі, алдым қазылған ордай боп жаным түршігетін. Көңілде сақталған қорғасындай зілді ойлар, қамыққан күндерім мазамды кетіретін. Кейбір кездерде өз-өзімнен шошып, сабама түсе алмайтынмын». Гүлнәр Дулатова еңсесін езген ауыр ойдың қамауынан тек 1988 жылдың қарашасында ғана арылуға мүмкіндік алады. «Әкемнің ақталуын тіршілігімде көрсем» деген перзенттік шын ниетін Алла қабыл етіп, жүрегінде шер боп қатқан арманы орындалады. Мұның бәрін сыдыртпа бірер ауыз сөзбен айту тым жеңіл көрінер. Бірақ, мән-жайдың тамырына үңіле білген жанға жылдар бойы өз әкесінің есімін де ауызға алмай өтуден азап жоқ-ау, сірә. Сырттан енген, іштен шыққан жаулардың шын-шынайы кескін-келбетіне қарап, олардың

имансыздық идеологиясын ұстанғанын көрсе де, тек жақсылықтан үміт үзбегенін байқайсыз. Жас жанын жеген жайттар Гүлнәр апаны тек өмірді тани түсуге итермелесе, сабырлығы өмірлік тұмарына айналғандай. Ең бастысы осынау асыл қасиеттердің қайдан дарығанын өзінің жүрекжарды толғанысында былай келтіреді: «Бала бола тұрсам да, ағалардың қадірін әкешешем арқылы білдім, «ініге ізет, үлкенге құрмет» көрсетулерін көрдім. Үй ішінде әңгімелесіп отырғандарында көңілім ұнайтын өнегелі жақсы сөздеріне құлақ салып, естен шығармай түйіп жүрдім. Егер тал бойыма біткен адамгершілік қасиеттерім бар болса, сол зиялылардың берген өнеге-тәрбиесі дер едім». Гүлнәр Дулатованың еңбектерін оқып отырсаңыз, жеке өмірінің бастауы мен отбасылық ортасымен ғана емес, Алаштық ата буынның бүкіл ғұмырынан хабардар етеді. Алаш бұлағы бастауының қайдан шыққанын ұғасыз. Анасы Ғайнижамалдың аманат еткен Алаш қайраткерлерінің ішкі жан дүниесінің тереңдігін, олардың бір-бірімен шынайы қатынастарын, достықтарын табандылықпен бүгінгі ұрпаққа қалай жеткізе білгенінен салмақты ойлар түйесіз. Алаш арыстарын аталап, мойнына асылған Гүлнәр Міржақыпқызы расында да сол заманды бүгінгімен жалғастырған алтын көпір. Бүгінгі ұрпаққа Алаш ортасының мақсатын түсіндіруде ешқандай көмегін аянып қалмады. Және Гүлнәр Дулатованың тұтас бір дәуір туралы жазған естеліктерінен пайымдайтынымыз – шындық пен шынайылықты баса келтіруінде. Алаш арыстарының бойында ұлт үшін атойлайтын шындықтың болғандығына жіті назар аудартқызады. Олардың болмыс-бітімін қазқалпында жеткізудегі жадының мықтылығы болса өз алдына бір әлем. Қатардағы кітаптардан Гүлнәр апамыздың жазған естелік дүниелерінің шоқтығының биіктігі де осында, таза өмір сүру керектігін үндеуінде шығар. Тарихқа, әсіресе ұлт тарихына қатысты жайттар дәлдікті, шындықты қажет ететіні белгілі. Осыны ескеріп ол Алаш көсемдерінің бет-бейнелерін барынша шынайы беруге тырысқан. Бұған мысал ретінде Әлихан Бөкейхановты суреттегенін алайық: «Әкем Міржақып ағасы Әлиханды өзі «Әлеке» дейтін де, менің тілім шыққаннан бері «Атеке» дегізген. Туған күннен есейгенімше бауыр басып, орталарында өстім, әкелеріміздің қарым-қатынасы өле-өлгенше бірде-бір үзілген емес. Атекемді мен бес жасымнан білемін. Атекем менің өзіме біртүрлі сүйкімді көрінетін, қатты еркелететін, бейнесі көз алдымда: ұзын бойлы, сом денелі, иықты келген, өңі қоңыр еді, ашық үлкен көздерімен жұртқа қадала қарайтын, көрмекке сұсты болғанмен, жаны нәзік, балажан, жалпыға жанашырлық көрсететін қолы ашық мырза кісі болатын, біреуге жақсылық етсем дейтін. Даусы жуан, гүрілдек, күлгенде қарқылдап мәз болатын. Үстіне киген киімдері жағдайға байланысты, қайда барғанда қалай киіну керек екенін берік ұстайтын зиялы емес пе?». Асылдың сынығының Алаш серкелері туралы берген қыруар мәліметтері шын мәнінде ұлттың бекзаттық болмысын, елдің ірілігін, рухын көрсеткен кесек туындылар болатын. Әсіресе, тарихшыларымызға үлкен көмек болғанын ешкім де жоққа шығара алмас. Мәселен, тарихшы Мәмбет Қойгелді: «Алаштық буыннан көз жазып қалған кейінгі ұрпақты Алаш арыстарына жақындатуға, тануға көмектескен тұлға Гүлнәр Міржақыпқызы

еді. Өйткені, бұл кісі Алаш арыстарының көзін көрді. Бөкейханов дейсің бе, Байтұрсынұлы дейсің бе – бәрі де Міржақыптың үйінде болған кісілер. Алаш арыстарының ақталғанын көзімен көріп, құлағымен естіп кетті. Өзі осы ақталу процесінде жұмыс жасады. Жазған естеліктерінің тарихи құндылығы өте жоғары, деректі маңызы зор» десе, Әбіш ағамыз (Кекілбаев) Гүлнәр апаның тарихты ғана сөйлетіп қоймай, өзі де тарихқа айналғанын айтады. Айтулы ағалардың толғақты ойлары мен толымды пікірлерінен Гүлнәр Міржақыпқызының кемел де кесек тұлғалы жан екенін мақтанышпен әр кез айтып отыруымыз парыз. Қиянаттан қайысып тұрған қоғамда өмір сүріп, сол заманның, яғни арыстанның аузында тұрып қасқайып ақиқатты айтқан Алаш азаматтарының өзіміз білмейтін қырларын Гүлнәр Дулатованың жазбаларынан танымағанымызда кім біледі, бір бүйірлі олқы, жарымжан халық болып қала берер ме едік... Мақаланың мақсаты да сол өшкенді жандырып, оның отын маздатқан жанның еңбектерін еске алып оқып отырсақ деген ниетпен жазылды. «Ана тілімізді түрлеген» Ахаңның – Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы, Шәкәрім Құдайбердіұлы, Мағжан Жұмабаев және Жүсіпбек Аймауытовтарды алашымен табыстырған Гүлнәр Міржақыпқызы Дулатова – мәңгілік, оның еңбектерімен Алаш жұрты сусындап, мәңгілік жасай берері сөзсіз.

Дайындаған: Қызжібек БӘКІР, «Qazaq» газеті

Ел мұрасы – еңсемізді биіктетер ерлік ұраны

Гүлнар Міржақыпқызы туралы деректер жайында Жанкелдин ауданының мұражайлар кешенінің басшысы Гүлбану Сәрсекеймен болған сұхбаттан үзінді: Гүлнар апамыз қиын-қыстау кезінде әкесінің дүниелерімен қатар, атасы Ахметтің 4-кітабының түпнұсқасын Орынбордан Мәскеуге көшіп бара жатқан татар көршісіне аманаттап табыстаған. 52 жыл бойы ақысын төлеп отырып, 1990 жылы ғана Алматыға алдырып, 1991 жылы Торғайдағы музейге берді. Бұл баға жетпес құнды жәдігерлерімізді ұрпаққа насихаттаудамыз. Сондай-ақ Ақаңнан қалған құнды жәдігерлер – жез леген, шифоньер, ағаш диван, сағаты, журнал столы, патефоны болса, Жақаң тұтынған заттардан – ас үстелі, тумбочкасы, қол жуғышы, шай әбзелдері, кестелі атлас көрпесі бар, бұның бәрі шешеміз Ғайнижамалдың төркінінен келген бұйымдар. Бұдан бөлек, тар жол, тайғақ кешу жылдарында қапаста отырып өзіне тіккен қазақы тақиясы (аяқталмай қалған) мен қызы Гүлнарға жасаған фотожақтауы, 10 жасында дүние салған баласы Әлібек үшін жасатқан, күміспен шекелеткен қайыс белбеуі бар. Алаштың кейуанасы атанған Гүлнар апамыздың оранған жөргегі, жары тұтынған қобдиша мен қайшы, балаларының шашын алған машинкасы мен өзіне тоқыған жағасы – осының бәрі мұражайдағы құнды дүниелер. Гүлнар апамыз өзі табыс еткен.

Тағы бір айта кететін жәдігер – Міржақыптың сүйегін Карелиядан елге әкелер кезінде қорымнан алынған бір уыс топырақ. Сол топырақты апамыз өмірінің соңына дейін төсегінің басында сақтап, дүние салар алдында баласы Ерлан Сатыбалдыұлына «қабірімнің ішіне денеме жартысын себерсіңдер, қалғанын Торғайдағы музейге, Гүлбануға табыс етерсің» деп аманат етіпті. «Аманатқа қиянат жасамайын» деп Ерлан ағамыз нағашы атасы Міржақыптың топырағын музей қорына табыстады.

сұхбаттасқан Аслан Қанғожин.

Қостанай таңы, – 2020. – 25 қыркүйек. – Б. 6, 7.

Арнаулар

Гүлнар апа Міржақыпқызы Дулатоваға

Мен атыңды бала кезден естідім,
Содан бері жоқ ұмытқан еш күнім.
Тағдыр-дауыл қоймай қуған қаңбақтай,
Көз алдымда тұрды сенің кескінің.

Өткені мен Жақаң туған өзені –
Қоңыраулыда еңбек еткен кез еді.
Жақаң аты оңашада айтатын
Сол ауылдың шалдарының сөзі еді.

Мұнарытып қыстың күні батқанда,
Малын жайлап, ел ұйқыға жатқанда,
Төңтер деген жағы талмас бір жырау
Сұлтанбектің хикаясын айтқанда.

Жорғалардай жолсызбенен жосатын,
Арасында Жақаң атын қосатын.
«Сұлтекеңнің нағашысы болатын –
Ол жарықтық өзі көсем, өзі ақын», –

Деп қоятын, құлағыма сыбырлап,
Бір тарихтан суыртпақтап, сыр ұрлап
– Қалып еді ол сабаздан жалғыз қыз,
Қайда кәзір, тірі ме екен, сол бейбақ?..

Сөй деп қойып «Гүлнар-ай» деп ән салып,
Отыратын көзіне сәл жас алып.
Жас Сұлтанға жазған Жақаң өлеңін
Тағы айтатын, қайғысынан босанып...

Одан бері жарты ғасыр кетті өтіп,
Жадымыздан Жақаң атын шеттетіп.
Жер бетінде өзің жасап келесің,
Оның гүлін көкірегіңе көктетіп.

Мехнатың мен азабыңды мен айтып,
Қайтем бүгін қасіретіңді молайтып,
Беки-беки тасқа айналған сабырың
Тарих жолда қала берсін солай тік!

Есту үшін жақсы әкенің жақсы атын,
Тірі болу, шыдау еді мақсатың.
Сол арманға жеттің бүгін Апатай,
Бас қатырман айта беріп басқасын.

Қайран Жақаң қайта келді халқына,
Сен де бүгін алақайла, жарқыра!
Бір де болса бірегей қып бір қызды
Рахмет оған тастап кеткен артына!

**Ғафу Қайырбеков,
ақын, 22 қараша, 1989 жыл.**

Гүлнар апа

Тұлпардың тұяғысыз, Гүлнар апа,
Өмірде талай қайғы, көріп жапа.
Сексеннің биігіне келіп қапсыз
Сылып тастау ауаны болған қапа.

Әке атын – Міржақыпты биіктетіп,
Тараттың сөзін тілге тиек етіп.
Ағаның өшкен үні жаңғыруда
Бұл күнде саналыға жатыр жетіп.

Жақандар адамдардың абзалдары,
Қазақтың көсем тұтқан басшы, ары.
Бастарын қиын жолға құрбан еткен –
Ерте оятқан оларды халық зары.

Біздер өстік талай жыл іштен тынып,
Көрмесек те қоршаулы темір құлып.
Басқан із, сөйлеген сөз бақылаумен
Жеттік қой бұл кезеңге тірлік құрып.

Сексеннің сеңгірінен сескенбеңіз,
Әлі жүзе беріңіз өмірде – теңіз.
Қабағың жадыраған ашыла түссін,
Көңіліңіз әрдайым болсын семіз.

Біреді сөзбен білдірген тілектерін,
Мекен еткен ертеден Омбы жерін.
Тараған жалпы аты алты алашқа –
Қошқеулы Нарманбетпін Кемеңгердің.

**Нарманбет Қошқеулы,
ақын, Алматы қаласы, 18.11.1995.**

**Гүл едің далада өскен
(Гүлнар апама)**

Көңілің көншімейтін жырламасаң,
Сұлулық –
Сондай болар, бір қарасаң.
Өмірде жасымаған, тасымаған,

Жақсы адам,
Жаны нұрлы, Гүлнар апам!

Көрініп жандай болып шын бақытты,
Түбінде жүрегіңнің мұң жатыпты.
Қайың да,
Шынар да емес шайқатылған,

Теңер ем, мен өзіңді шыңға, тіпті!
Айнымай үлбіреген өзің гүлден,
Бұратын тектілікке сөзің мүлдем.
Орның бөлектеніп тұрушы еді,

Жандардың арасында өзім білген.
Оранып ақ бұлтына армандардың,
Сәттерің көп, ой кешіп,
Көзіңді ілген...

Ақын Әке үңіліп хаттарына,
Отырушы ең,
Толқып та, ақтарыла...
Қыса түсіп кеудеңе қарайтынсың

Ұзап кеткен сонау жас шақтарыңа!
Күндерің арман құшып, көшті үмітпен,
Таң да қылаң беріпті,
Кешті күтсең...

Үңіліп Ақын Әке өлеңіне,
Толқыттың, ойдан-ойды естілікпен.
Көкірек құпиясын сен ашқанда,
Жаныңды теңейтінмін

Кең аспанға!..
Аспанда ай да, күн де,
Жұлдыз да бар,
Шолпан ғана жарқырар таң атқанда.
Гүлім деп қауыз жарған,

Гүлнарым деп,
Міржақып!
Сізге арнапты жырларын көп.
Еске алып Қостанайдың ормандарын,

Жүрегің кешегідей, тұр ма гүлдеп?!.
Ақынның Міржақыптай жалғызына,
Қашан да қарайтын жұрт,
Жан қызыға!

Қанша қиын болса да өміріңді
Бөлеп өттің
Ерекше сән-нұрыңа!
Ашылдың аспандай боп, жауып тұрып,

Қанша ма болды өмірде қауіп-күдік...
Жаралы болса-дағы өз жүрегің,
Жүріпсің басқаларды сауықтырып!..
Күндерді жарып шыққан қара түнек,

Қайратыңа біз қайран –
Қалатын ек!..
Бүгінгі, өткеніңді ойға салып,
Келесің шың басында –

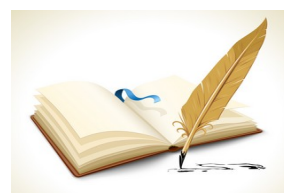
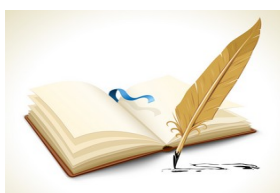
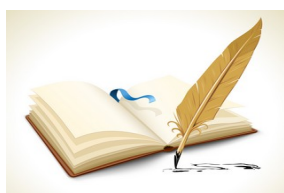
Дара түлеп.
Даланың самалындай есіп анық,
Өткенді күрсінесің
Есіңе алып...

Болса да таң сәрінің бұлты қалың,
Гүл Апа!
Өміріңнің кеші жарық!
Гүл едің, жаның нұрлы, далада өскен,

Күлкіңнен сұлу-сыңғыр,
Самал ескен.
Өмірге өкпелемей,
Өзек болған,

Қалайша, Сіздей жандар,
Қалады естен?!

**Марфуға Айтхожа,
Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, ақын**

Гүлнар Міржақыпқызы Дулатова жайлы лебізер:

Алаш арыстарының көзін көрген, олардың ақталуына саналы ғұмырын арнаған аяулы жан Гүлнар Міржақыпқызы Дулатова оны білетіндердің жадында әрдайым сақталады.

Қазақстан Жазушылар одағы.

Тағдыр қанша ауыртпалықты басына үйіп-төксе де, Гүлнар Міржақыпқызы апамыздың соның бәрін үлкен парасаттылықпен, ақылмен жеңгеніне таңғаласың. «Халық жауының» қызы атану оңай емес. Және ол жай көптің бірі емес, Алашорда көсемінің, аты аталуға тыйым салынған адамның қызына жұрттың көзқарасы белгілі. Тағдырына өкпелеп, күйгелектікке ұрынбай, бәріне сабырмен қарап, отбасының берекесін ортайтпай, ұрпағының өсіп-өркендеуіне барлық жағдай жасаған Гүлнар апайдың өмірін тек үлкен азаматтық ерлік деп бағаласақ жөн.

**Сапура ҚЫДЫРБЕККЕЛІНІ,
ардагер ұстаз.**

Ол кісі де жүзі жылы, айналасына аялы көзбен қарайтын, ақыл-парасаты төгіліп, нұр сеуіп тұратын адам екен. Бізді де тез танып, бауыр басып кетті. Содан бері қарым-қатынасымыз үзілген емес. Балалары да біздің көз

алдымызда өсті. Қонақжай, көпшіл, өнегесі, үлгісі мол дастарқанын да бөлістік.

**Серік ҚИРАБАЕВ,
академик.**

Гүлнәр жеңгейдің ұлы мақсаты мен арманы Алаш арыстарының рухани мұрасын тарих қойнауынан қайтарып, халқына қызмет еттіру еді. Арманына жетті. Халқының жүрегінде сөзі қалды.

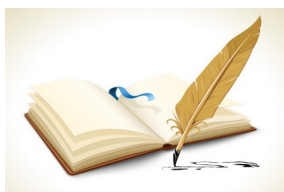
**Мекемтас МЫРЗАХМЕТҰЛЫ,
профессор.**

Гүлнәр апайдың бағы – әкесінің ақталғанын көрумен қатар, Алаш қайраткерлері туралы толымды еңбек пен құнды деректерді кейінгі ұрпаққа қалдыра білгені. Гүлнәр апай тағдырдың ащы дәмін татты. Бүкіл өмірі ақиқат жолында күресумен өтті. Қара жер көтере алмайтындай сұмдық ауыртпалыққа қабырғасы қайысып қарсы тұра білді.

**Тұрсынбек КӘКІШЕВ,
филология ғылымдарының докторы.**

Алаш алыптарының көзін көріп, сөзін естіп, ақылын тыңдаған, сол жадында қалғандарын том-том кітап етіп бастырған Гүлнәр апамнан басқа кім қалыпты енді, тұлпардың тұяқтарынан?! Дара еді, даңқты еді, дарқан еді, менің ерекше жаратылысты асыл апам! Қос ғасырдың шежіресін жазып кеткен талантты, дарынды болатын.

**Қайсар ӘЛІМ,
көсемсөзші.**

Қос ғасыр шежірешісі

Гүлнар Міржақыпқызы Дулатоваға арналған құттықтаулар,
марапаттары

Құрметті Гүлнар Міржақыпқызы!

Ғамысарлық әйелдер күні 8 Наурыз

мерекесіне арнап жолдаған құттықтауыңды

және игі тілектеріңді қабыл алыңыз!

Н. Назарбаев

Н. НАЗАРБАЕВ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТҰҢҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ

 8 НАУРЫЗ

Аса құрметті Гүлнар апай!

Сізді 95 жасқа толық мәртебелі мерей тойыңызбен шын

жүректе

Сіз

дауыпта

асылдың

Қ

өкеніздің

жеспкіздің

Ә

мұрптын

жеспіесіз

Қ

кекпенбе

жан-жан

М

немере-ш

денсаулы

Құрметті

Қазақста

Парламен

Потрагасы

Фракция

Астана, Мәд

Ахмет Байтұрсынұлы
МУЗЕЙ - ҮЙІ

ДОМ - МУЗЕЙ
Ахмета Байтурсынулы

480100, Алматы қаласы, А.Байтұрсынұлы көшесі, 60
тел.: 5

480100, г.Алматы, ул.Байтұрсынұлы, 60
тел.: 5

№ 87 20
« 5 » сәуірі 2006

АЛҒЫС ХАТ

Құрметті

Гүлнар Міржақыпқызы!

Сіздің Ұлт ұстазы, мемлекет және қоғам қайраткері, реформатор-ғалым Ахмет Байтұрсынұлының аяулы есімін және оның артында қалған мол мұрасын насихаттау мақсатында жасаған белсенді қызметіңізді жоғары бағалаймыз.

Феномен-тұлғаның қазақ халқы үшін жасаған ұлан-ғайыр еңбегі хақында, заманымыздың заңғар жазушысы Мұхтар Әуезов: «.....Ақаң – еңбегі жанған жанның бірі. Өнер-білім, саясат жолындағы қажымаған қайраты, біз ұмытсақ та, тарих ұмытпайтын істер болатын. ...Ақаңның бұл істеген қызметі – қазақтың ұзын-ырға тарихымен жалғасып кететін қызмет, істеген ісімен өзіне орнатылған ескерткіш – мәңгілік ескерткіш» деп, 50 жылдық мерейтойға арнаған ақ тілегінің өн бойына сыйғызыпты.

Ахмет Байтұрсынұлының аяулы есімі ресми ақталған күннен бері бүгінгі қазақ оқымыстылары сан алуан тақырыпта ұлтымыздың ар-ожданы атанған ғалым өмірін зерттеу үстінде... Және бұл жалғасты іс, ұрпақтан – ұрпаққа жете беретініне қазақ деген халқы, оның ана тілі барда үзілмейтініне бек сенеміз.

Сіздің шығармашылығыңызға таудай табыс, отбасыңызға ынтымақ-береке тілейміз! Және бүгінгі ғұлама ғалымның туған күні 5-нші қыркүйекте осы хат арқылы Өзіңізге деген Алғысымызды білдіреміз!

Ізгі ілтифатпен:

Байтұрсынов Серік Самыратұлы,
қордың төрағасы.

Әміров Шынболат Назарұлы,
қор төрағасының орынбасары.

Байсалова Айман Қабиденқызы,
Ақылдастар кеңесінің төрайымы.

Имаханбетова Райхан Сахыбекқызы,
Мұражай-үйінің директоры.

Еңбек кніçкасы

Familiasy _____

Atы _____

Әkesiñiñ atы _____

Tuqan cылы _____

Bilimj: bastaуыс, orta, cоqары
(astы bзылысн)

Professiasy _____

Еңбек кніçкасы іесiñiң qолы

Еңбек кніçкасы толытылған uағы

" " 19 c

Трудовая книжка

Фамилия Дулатова

Имя Гульнар

Отчество Мирякубовна

Год рождения 1915

Образование: начальное, среднее, высшее
(подчеркнуть)

Профессия врач

Подпись владельца Трудовой книжки

Дата заполнения Трудовой книжки

" 6 " Октябрь 1939 г.

DIPLOM

№ 414900

Осыны басынуы çолдас Dulatova
Гульнар Мирякубовна
1934 ç. В.М. Молотов атындағы Док.
Мемлекет. Медиц. Институтына кйрп,
1939 ç. ондағы факультет мамандығынын
толық курсын бітірді. Мемлекеттік Экзамен
Комиссиясынын 1939 cылыр. 29 члендегі
билегімен оқан
ондағы білімдегі квалifikatsiasy
верілді.

ДИПЛОМ

№ 414900

Пред'явитель сего тов. Дулатова
Гульнар Мирякубовна
в 1934 г. поступила и в 1939 г. окончила
полный курс Алматинского Государ-
ственного Медицинского Ин-
ститута им. В.М. Молотова
по специальности лечебного
факультета
и решением
Государственной Экзаменационной Комиссии
от 29 и ю н я 1939 г. ей присвоена
квалификация врача-лечебника

ЗА ДОБЛЕСТНЫЙ ТРУД
В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ
1941—1945 гг.

АА № 163080

УДОСТОВЕРЕНИЕ

ЗА ДОБЛЕСТНЫЙ И САМООТВЕРЖЕННЫЙ ТРУД В ПЕРИОД
ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

Дулатова
Гульнар Мир-Ахмедовна

УКАЗОМ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО
СОВЕТА СССР от 6 июня 1945 года
НАГРАЖДЕН МЕДАЛЮ

ЗА ДОБЛЕСТНЫЙ ТРУД
В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ
ВОЙНЕ 1941—1945 гг.

ОТ ИМЕНИ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО
СОВЕТА СССР МЕДАЛЬ ВРУЧЕНА

Сен-Венсан
Продолжение *Исходная* *Удостоверение*
Дулатова *Гульнар* *Мир-Ахмедовна*
Дулатова *Гульнар* *Мир-Ахмедовна*

Казахстан Республикасының Біріккен Ұлттық Ассамблеясының
Қазақ ұлттық медициналық университетінің
А П Т Б И
медалі берілгені туралы

КУӘЛІК

Дулатова Гульнар Міржақыпқызына
АМАИ 1939 жылы түлегі
2010 ж.
3534

УДОСТОВЕРЕНИЕ

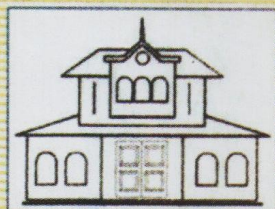
Золотой медали

Казахского Национального Медицинского Университета
им. С.Д. Асфендиярова за вклад в развитие
медицинского образования Республики Казахстан

Дулатовой
Гульнар Миржақыпқызы
Выпускница 1939 года АРМИ
2010 г.
3534

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
Ғылым министрлігі - Ғылым академиясы

"Әуезов үйі" ғылыми - мәдени орталығы

АЛҒЫС ХАТ

Қымбатты ГҮЛНАР МІРЖАҚЫПҚЫЗ

ДУЛАТОВА

мырза!
ханым!

"Әуезов үйі" ғылыми- мәдени орталығы

СІЗГЕ

заманымыздың ұлы жазушысы, ғалым,
қоғам қайраткері М. О. Әуезовтің туғанына
100 жыл толуы мерекесін атап өту кезіндегі
көрсеткен көмегіңіз бен қосқан үлесіңіз үшін
алғыс білдіріп, ұзақ өмір тілейді.

"Әуезов үйі"
ғылыми — мәдени
орталығының директоры

Т. Жұртбай

" 27 " қыркүйек 1997 жыл. Алматы қаласы

Алматы қаласы әкімдігі
Тілдерді дамыту басқармасы

АЛҒЫС ХАТ

Құрметті Гүлнар Құсбағзықызы.

Сізді Ұлт ұстазы, мемлекет және қоғам қайраткері, реформатор-ғалым Ахмет Байтұрсынұлының аяулы есімін және оның артында қалған мол мұрасын насихаттау мақсатында жасаған белсенді қызметіңізді жоғары бағалаймыз.

Ахмет Байтұрсынұлының аяулы есімі ресми акталған күннен бері бүгінгі қазақ оқымыстылары сан алуан тақырыпта ұлтымыздың ар-ожданы атанған ғалым өмірін зерттеу үстінде... Және бұл жалғасты іс, ұрпақтан – ұрпаққа ұласа беретініне қазақ деген халқы, оның ана тілі барда үзілмейтініне бек сенеміз.

Сіздің шығармашылығыңызға таудай табыс, отбасыңызға ынтымақ-береке тілейміз! Және бүгінгі үрдісті шара «Тіл тағылымы» атты А.Байтұрсынұлы оқуларында осы хат арқылы Өзіңізге ахметтануға қосқан үлесіңіз үшін Алғысымызды білдіреміз!

Алматы қаласы Тілдерді дамыту
басқармасының бастығы:

К.Маттыжанов

К.Маттыжанов

Ахмет Байтұрсынұлы
музей-үйінің директоры:

Р.С.Имаханбетова

Алматы, 2007 жыл

**Гүлнар Дулатова туралы мерзімді басылымдарда жарияланған
мақалалар**

Аудан музейі – Арқалықта

РУХАНИ
ЖАҢҒЫРУ

Қазақстан таны

23 қыркүйек 2020 жыл

КАСИЕТТІ ҚАЗАҚСТАН

Алақандай аудан орталығында бес музей бар. Атап айтқанда: Шақшақ Жәнібек батырға, Алаш арыстары А.Байтұрсынұлы мен М.Дулатұлына, Ы.Алтынсаринге, Ә.Жанкелдинге арналған мұражайлар мен халық ақыны Н.Ахметбековтің музей-үйі. Осылардың төртеуі "Торғайдың Жанкелдин мұражайлар кешені" мекемесіне кіреді. Жақында мекеме басшысы Гүлбану Сәрсекеймен сұқбаттасып, бірталай қызық мағлұматқа қанықтық.

Гүлбану СӘРСЕКЕЙ:

ЕЛ МҰРАСЫ - еңсемізді биіктетер ерлік ұраны

Rýhani
jaңgyry

– Гүлбану Құлетқызы, әуелі сіз басқарып отырған кешен туралы әңгімеден бастасас. Мекеме құрамына кіретін музейлер тарихына қысқаша тоқталып өтсеңіз.

– Касиетті де қадірлі қарт Торғай жерінің мақтаншысы – "Торғайдың Жанкелдин мұражайлар кешені" ҚММ. Бұл кешенге төрт мұражай кіреді. Оның алғашқысы Ә.Жанкелдин музейі 1984 жылы ашылса, 1988 жылы Ы.Алтынсарин атындағы мемориалды-педагогикалық мұражай, 1991 жылы Алаш арыстары Ахмет Байтұрсынұлы мен Міржақып Дулатұлының әдеби мұражайы, 1993 жылы Шақшақ Жәнібек батырға арналған рухани орын пайдалануға берілді. Кешен Қостанай облысы әкімдігінің мәдениет басқармасына қарайды.

Алғашқы мұражай Әліби Тоғжанұлы Жанкелдиннің 100 жылдық мерейтойы қарсаңында ашылған. Оның "Жол сахаты", "Балалық шағы", "Этнографиялық бөлім", "Шапқар сапары" және "Ұлт-азаттық көтеріліс", "Қызыл керуен", "Коллективтендіру дәуірі", "Отан соғысының отты жылдары", "Майдан мен тылдың ұштастыру кезеңдері", "Бүгінгі Торғай – түлеген Торғай" сияқты бірнеше бөлімдері бар.

1864 жылы салынған Ыбырай мектебі түлектерінің үйдеуінің арқасында 1988 жылы білім ошағы қалпына келтіріліп, мемориалды-педагогикалық мұражай болып ашылды. Музей мынадай бөлімдерден тұрады: "Асылу тарихы", "Шағыс жұлдыздары", "Далалық оқу мен мұсылманша сауаттану", "Ыбырайдың ата-тегі", "Балалық шағы мен білім алған ордасы", "Ыбырай ағартушы-педагог, баспагер және оның достары", "Ыбырай ашқан мектептер тарихы", "Ізбасарлары мен

шәкірттері", "Ыбырайға тағзым және құрмет".

Кешегі өткен сойқан кезеңдерде елдік үшін күрескен, репрессияға ұшырап, тоталитарлық жүйенің қылбұрауына түскен, тұтас ұлттың қос арысы Ахмет Байтұрсынұлы мен Міржақып Дулатұлына арналған музейде қос тұлғаның өмір жолы, білім алған кезеңдері, тұтыңған заттары, жасаған еңбектері көрсетіледі. Торғайдан түлеп ұшып, бүкіл әлемге танылған ірі ғалымдар, ақындар мен жазушылар, өнердің хас шеберлері, сазгерлер, өңші-жыршылар, мемлекет және қоғам қайраткерлерінің өмір деректері де осында.

Тағы бір музейміз тәуелсіздігімізді алып, етек-жеңімізді жия бастаған тұста, кешегі жаутершілік заманда қазақтың төрт тірегінің бірі болған Шақшақ Жәнібек бабамыздың 300 жылдық мерейтойы қарсаңында, Торғай халқының өз қаражатымен ашылған. Бұл мұражай XVIII ғасырдағы қазақ-жоңғар шапқыншылығы кезеңіндегі "Алқақол сұлама, Ақтабан шұбырынды" қасіретін көз алдына әкелетін "Аңырақай шайқасы" диараммасы мен Жәнібек бабамыздың өмір жолы, жазған хаттары, бабасы Шақшақ баһадүр ұстаған тудың қиындысы, "Тархан" атағын алғандағы жарлығы мен зират басынан әкелінген топырағы, батыр жөнінде жазылған кітаптармен толықтырылған.

– 1990 жылдан бері музей саласында еңбек етіп келесіз. Тарихи құнды мұралардың сақталуына қосқан үлесіңіз бен жәдігерлерді халыққа таныстырудағы қызметіңіз елеуші емес. Түрлі деңгейдегі марапатқа иелендіңіз. Бітірген мамандығыңыз заңгер екен, бұл салаға қалай келіп жүрісіз?

– Аудандық халық депутаттары атқару комитетінде заңгер болып жүрген тұста, сол кездегі аудан әкімі Жақан Қосабаев пен музей директоры Ғазиз Әмірханов ағаларымыздың өтінішімен 1990 жылы Ә.Жанкелдин музейіне экскурсия жетекшісі қызметіне орналастым. Көп ұзамай, қос арысымыз ақталып, музей ашылып, оған ғылыми қызметкер болып бардым. Тағы бір жыл өтпей Шақшақ Жәнібек мұражайы бой көтеріп, сонда аға

ғылыми қызметкер болып ауыстым. 2011 жылдан бері Торғай мұражайлар кешенінің директорымын. Бұл да болса менің тағдырым шығар, ел мен жер тарихын, перзенттерінің өмір жолын насихаттау бақыты бұйырды. 30 жыл бойы осы салада табан аудармай тер төгіп келемін.

– Жалпы, мұражай қызметкерінің жұмысы көрінбей, айтылмай жатады. Мәселен, сіздің еңбектеріңізді жерлестеріңізден басқа былайғы жұрт біле бермейді. Бір әңгіменізде Ахан мен Жаханнан қалған құнды жәдігерлер туралы "тіпті ұлттық музей сұрағанда бермеген едім" деп айтты едіңіз...

– Музей қызметкерлерінің жұмысы ғылыми іздеу, зерттеу, қор жұмысы, мәдени-ағарту, баспа жұмысы болып келеді. Мақсатымыз – ұлттық құндылықтарымызды, мәдени мұрамызды, ел тарихын сақтап, насихаттап, келер ұрпаққа жеткізу. Осы орайда облыстық, республикалық, халықаралық деңгейдегі сайыстар мен ғылыми конференцияларға қатысып, марапаттарға ие болып жүргенімізді айта кетсем артық болмас. Мысалы, 2011 жылы "Мұражай – тарих пен бүгінгі күннің феномені ретінде" атты халықаралық мұражайтанушылар форумы аясында өткізілген "Үздік ауыл мұражайы" байқауының жеңімпазы атандық.

Осыдан 30 жылдан астам уақыт бұрын қазақтың арыстары ақталғанда қызмет еткен ел ағаларының еңбектері зор. Аудан басшысы Жақан ағамыз бен музей директоры Ғазиз ағамыз бірталай істер тындырды. Ахмет Байтұрсынұлы мен Міржақып Дулатұлының тұтыңған заттары мен еңбектерінің түпнұсқаларын туыс-туғандарына арнайы барып, жинақтады. Аханның "Қырық мысал" (Қазан, 1909 ж), "Маса" (Орынбор, 1911 ж) кітаптары 1937 жылы киізге оралып, жер астына көмілген екен, 1990 жылы қазып алып, мұражай қорына табыс еткен Смағұлов Ерден асқақ еді. Тапсырушы естелігінде: "Әкем Смағұлы бабам Ахан халық жауы болуы мүмкін емес, түбі ақталады. Кезінде ақ келінді елге алып келгенде қос кітапты сыйға тартып еді, есінде болсын, түбі ақталғанда осы жерден қазып аласың" дегені.

Аманатқа қиянат жасамайын деп, мұражайға табыстап отырмын", – деген. Гүлнар апамыз (Міржақып Дулатұлының қызы) қиын-қыстау кезінде өкесінің дүниелерімен қатар, атасы Ахметтің 4-кітабының түпнұсқасын Орынбордан Мәскеуге көшіп бара жатқан татар көршісіне аманаттап табыстаған. 52 жыл бойы ақысын төлеп отырып, 1990 жылы ғана Алматыға алдырып, 1991 жылы Торғайдағы музейге берді. Бұл баға жетпес құнды жәдігерлерімізді ұрпаққа насихаттаудамыз. Сондай-ақ, Ахаднан қалған құнды жәдігерлер – жез леген, шифоньер, ағаш диван, сапты, журнал столы, патефоны болса, ала, Жақан тұтыңған заттардан – ас үстелі, тумбочкасы, қол жуғышы, шай өбездері, кестелі атлас көрпесі бар, бұның бәрі шешеміз Ғайнижамалдың төркінінен келген бұйымдар. Бұдан бөлек, тар жол, тайғақ кешу жылдарында қапаста отырып өзіне тіккен қазық тақиясы (аяқталмай қалған) мен қызы Гүлнарға жасаған фотожақтауы, 10 жасында дүние салған баласы Әлібек үшін жасатқан, күміспен шекелеткен қайыс белбеуі бар. Алаштың кеуіанасы атанған Гүлнар апамыздың оранған жөргегі, жары тұтыңған қолдана мен қайшы, балаларының шапқан алған машинкасы мен өзіне тоқыған жағасы – осының бәрі мұражайдағы құнды дүниелер. Гүлнар апамыз өзі табыс еткен. Тағы бір айта кететін жәдігер – Міржақыптың сүйегін Карелиядан елге әкелер кезінде қорымнан алынған бір ұс топырақ. Сол топырақты апамыз өмірінің соңына дейін төсегінің басында сақтап, дүние салар алдында баласы Ерлан Сатыбалдыұлына "қабіріміңнің ішіне денеме жартысын себерсіңдер, қалғанын Торғайдағы музейге, Гүлбануға табыс етесің" деп аманат етті. "Аманатқа қиянат жасамайын" деп Ерлан ағамыз нағашы атасы Міржақыптың топырағын музей қорына табыстады.

– Торғайда халық ақыны Нұрхан Ахметбековтің музей-үйі бар екенін білеміз. Оның қазіргі жағдайы қалай? Біліп тұрасыздар ма?

– Торғайдың топжарғаны Нұрхан Ахметбековтің музей-үйі 1983 жылы ақпанның 70 жылдық мерейтойында ашылды,

Гүлнәр Міржақыпқызы ДУЛАТОВА

2013 жылдың 18 ақпанында 98 жасқа қараған шағында Алаштың аяулы ұлдарының соңғы ұрпақтарының бірі Гүлнәр Міржақыпқызы Дулатова апамыз өмірден өтті.

Г. Дулатова 1915 жылғы 4 қарашада Алаштың ардақты ұлы Міржақып Дулатов пен оның аулы жары Ғалижанға Мәскеубеконаның отбасында дүниеге келген. 1939 жылы Алматы мемлекеттік медицина институтын бітірген кезін үздікші 48 жас бойы дәрігер-дерматолог болып қызмет істеді. Мамаидығына сай еңбек ете жүріп қазақтың қайсер қазы ХХ ғасырдың басындағы қазақ зиялы қауымы өкілдерінің, яғни Алаш ардастарының ақталуына ұйығып болды. Сөйтіп, ол алаш перстелігін дәріпсіз құрбандарын саяси ақтау комитетіне Әліжан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатов, Жүсіпбек Аймауытов және т.б. қоғам қайраткерлеріне қатысты материалдарды жолдады. Олар ақталғаннан кейін Г. Дулатова Қазақстан мерзайларының (Сұрталық мерзай, Торайғырды А. Байтұрсынұлы және М. Дулатов атындағы мерзай, Қостанай, Семей, Астана қалаларындағы мерзайлар) көптеген экспонаттар бөді.

Г.Дулатова же жолын куйып, колына қалам алып, артына мол мұра қалдырды. Ол 1988 жылдан бастап кешегі күнге дейін мерзімді баспасөз беттерінде көптеген мақалалар, өңірлер, естелік-эсселер жазып тұрды. Апамыздың қарымды қаламынан туған Алаш арыстарының оры белестері суреттелген бұл дүниелер жинақталып, «Алаштың сенбес әзденушісі» (2010 ж.), «Шыңдык шырағы» (2012 ж.) деген атпен екекі кітаптар болып жарыққа шықты.

Г. Дулатова Қазақстан және шетел ғалымдарының әдеби, тарихи-этнографиялық зерттеулеріне үлкен үлес қосты. Әкесі Міржақып Дулатовтың бірнеше шығармалар жинағын құрастырды. 2010 жылы республикада медициналық білім беруге дамуға қосқан үлесі үшін С.Асфендіров атындағы Қазақ ұлттық медицина университетінің Алтын медалі берілді. Гүлнәр Міржақыпқызы соңдай-ақ аяқшықа еңбегі үшін 2011 жылы Алтын Ұранымен Әзілхан Бөкейханов атындағы тәуелсіз қоғамдық төселімнен марапатталды.

Алаш арыстарының көзін көрген, олардың ақталуына саналы ғұмырын арнаған аяулы жан Гүлнәр Міржақыпқызы Дулатова оны білетіндердің жадында әрдайым сақталады.

Қазақстан Жазушылар одағы

Қайран, Гүлнәр апай!..

Алғашқы мақалаларым «Социалистік Қазақстанда» ба-
сылып бастаған кезде (1948 ж.)
мені жұмыстан тартып, бұзыры-
ны басқан аталарымның ішінде
Мұқан Шыңайұлының мені «Бен
Стайыңдының» өңдік орып бар-
са дей бексен сол кезде-ақ жас
басқалардың үзгендей, өмірлік
тәжірибесі де мол, ақыл-парасаты
кең, дүниетаным ырың ұлғанын
адамға қарағанда, Мұқанға да осы
өңізіңе сайды. 1956жылы дүни-
ятанымның сөзінсіз «Мұқанов
«Менің махаббатым» атты пьеса-
сын қобалып, соған жолдасты-
рып жазылып-тегіліп барғаным-
ды білді. Гүлнәр аяулым сонда
бірінші рет көргенді. Ол кім де жү-
зімде, айналғасына аяқты көтө-
ңдіріп, ақыл-парасаты теңіліп,
нәр сөзіп тұрғанын адам екен білді
де те таянып, бұны басып кетті.

Содан бери каарм-катынасымыз үзгөтпөс эмес. Балдарды да бизди көп адырмада өстү. Конакжай, көпчил, оңөгөс, үлгисі мол дастарханды да болысты.

Бирак, ол кезде Гувардин Міржазизаттың кызы экенин білген эмеспіз. Олардын өзі көп ашылып айта бермейтін. Сол бир түста Өбөдди драматсгара директорлыкка ұсынғанын білдіріп жіберіп тастап, онын әйелі Міржазизаттың кызы экенин сөндө гашы естідім. Мен Нұрмәбет Жәндібадидің де сойлесіп қалдым. Бирак, қатал тамынын тәртібін бузуға бара алмады. Ал, Міржазизат творчествосы мен мені өзі рет танысқаным. XX ғасыр әдебиетін зерттеген түстарында онын кітаптарын оқығаным. Бирак, бұл тақылыға Өбөдден азымада

80-ші жандардың аяқ кезінде Алишеровдың асан-жазушылары ақталы бастағанды Міржақып туралы өсиеті бірден қояғызды. Ахмет, Шақир, Жүсіпке, Мағжан ақталғанын кейін ғана Гүлнар мен мені қатыстыра отырып, Өтбекәлі Жәнібеков өсиетпен аяқтасы. Мәселен қай жанының келу жерді білгенін, қуандығын бірі біртұрақ, Сөйтін, Міржақыпты ақталды бет бұрдық. Міржақып мәліметті дөңсегенін Ахметті білмейтін екеуімз едік. Гүлсенке де көп деректер берді. Ақанды, қадый оңдап, Міржақып ақталды. Кітаптарын бастық. Оның шығармашылығы жайлы тәртіптеді жаздық. Осыдан бастады.

Гүлсеркiн жасгыры кы ады-
мда. Соң куат, уят оты оны
98 жаска жеткiзi. Ескiнiн бiр-
бiлетiн кыры таркык адымды
мен жармак шашты. Мiржазай-
пен оның замандастары жайлы
көпсiн көтiрiп жазды. Айтмды
бiнiшiн кеткенi, онындагысын
айтып кетуге мүмкiндiк бергенi
тағдыра катты риза болмак-
сы. Оның кiтаптары тәуелсiздiк
жыл тартысы мен ерлер жөнiнде
алғашқы түгiс әнiгiнiн басы-
ады. Оңдi қызықтық оңдi да-
едi. да, адамдықтың сыны де-
шынды мол болған Гүлсеркiн
жамияды жаксы көретiн Әле-
Бектiсiнә сiңiсiнiң соң кiтаптар
және оның атында жайлы бiрнеше
мақала жастырма да оқыды.

Қош, қайран Гүлнәр апай!
Адым жарық, тартымды торкi-
болды

Серік ҚИРАБАЕВ,
академик

Алпыс жыл ақылын айтқан апамыз еді

Жаксы адамдын жардам журу — тагдардын сабы. Гулнор ийи мен аптас жакдай араласат, осыну турган болса, эгес адам мен жардам курагунда ошолдун бекдатылы сыйылы. Гулнордун жары бекен агасын «Советтик Казакстанда» кызмет аткара ме мен жолдамас Балгаке Кыдырбектулы буырына тарктан ататат. Сонда тыныс келет, Гулнор ийи аманаттук энеси — казактын улсы перзенти Миржакыл Дулатов пен менем экем Сейдали Орталындын тагдарласатын билгеннен кейин араласымыз жакындыкка айланам. Меню экем де Алашора катарында болгандыктан, 1928-1929 жакдарында алашкорбанда Ахтобе жаклынын усталса, Тортуй жаклы Миржакыл агамы усталган экен.

Оның аяғы неге соқтырғаны белгілі.

Тайгдар кышпа журтталыкты басына үйүп-токсе де, Гүлүвер Миржазирковчү атайынан соңун барын үчкөн парасаттыктыкпен, аркымен жеңгенге тигилгилеңи «Халык жуууыны» кылы атайу орой эмес. Хэме ол жай коттин бир эмес, Алшорду көксөмүн, ал атайуу тыйым салыган кылыман кылына журттын коткарасы белги. Тайгдарына өлүспөт, күйбөктөксө үлүмдөй, бирине сыйбарын коруп, отбасын баарасын отуртпай, уруулаын өспү-өркөндөүне барлык жагында жасаган Гүлүвер атайындан өңгүткөн үчкөн азаматтык, соңук деп баалакы жөн.

Гүлнәр апай мені бір жағынан келінмек, бір жағынан сүйікмін деп еркелететін. Отбасымыздан

бәрләк кунаышына ортактасып, кунаыскагы бірге бөлскен бірге күш беріп, рухалығын көтеретін. Бұл кісінің әрбір өнегелі ісі жадмызда жатталып, санамызға сіңген. Үлнер апамыздан жұртпен араласуды, сыбапсуды, айылымызға ырақаттылықпен қарауды үйрендім. Тек бізге ғана емес, бұл кісінің талайларға өнегесі дарып, шатағатын пәлдене күнәміз.

Ардықты ағамыз біраз жас жасады. Алла тағала бұл адамның басқаларға шапатын көбірек тікін деген шығар. Бұл фәсидеті жазалыққа толы өмірші (бәуізік өміріне қайырымды болары аяқ деп ойлабыз). Артында қалған ұрпағына бұл қатаның халыққа ортақ екенін, оны билетіндердің барлығын аулақ ағамыздың іздері пәйіште шығарыны деп тілетінін айтамыз келемі.

Сапура
ҚЫДЫРБЕККЕЛІНІ,
ардагер ұстаз.

● Отыратидур (содни онга карай) Гайнежамад, Гүшар, Міржазиз Дулатовтар, Өтен (Натифа) Өмүрташкызы Акбердина, Габова Нурымов жана Маринем Нурымбеков. Түрөткөлі тургандар (содни онга карай) Ахмеджафа Юсупов, Гулнахра (Гүлі) Юсупова, Исламбек Өмүрташкызы Акбердин, Олбайов, 1924 жыл.

Суреттер сыр шертеді

Міржақып Дулатұлы.
Орынбор, 1914 жыл.

Міржақып Дулатұлының қалыңдығы –
Ғайнижамал Баймұратқызы Досымбекова-
Дулатова. Омбы, 1914 жыл.

**Гүлнар Дулатова қызы Динарамен.
Шымкент, 1943 жыл**

Алматы қалалық Совет ауданының № 3 балалар емханасының бір топ қызметкерлері (1950—1970 жылдар).

Әбен Сатыбалдиев пен Гүлнар Дулатованың отбасы. Ұлан мен Динардың медицина институтын бітіріп шыққан күні түскен сурет. 1963 жыл.

Міржақып Дулатұлының 120 жылдық мерейтойын салтанатпен өткізген М.Дулатұлы атындағы №136 орта мектеп ұжымының шақыруымен келген қонақтар. Солдан оңға қарай: 1) Аманкүл Молбай (мұражай директоры); 2) Бибіжан Мырзалиева; 3) Жаннат Әбенқызы; 4) Қоғабай Сәрсекеев; 5) Нәбия Хайруллина; 6) Гүлнар Дулатова; 7) Қалила Омаров; 9) Ж. Ысмағұловтың зайыбы Фарида апай; 10) Алтын Абдоллақызы; 11) Сафура Қыдырбек келіні; 12) Жұмағали Ысмағұлов; 13) Нұрлан Әбенұлы; 14) Мектеп директоры Сманазарова Бақыт.

М.Ду

М. Гүлнар Дулатованың қызы Жаннат отбасымен.
а Солдан оңға қарай: 1) Жаннат Әбенқызы; 2) ұлы Данияр; 3) күйеу баласы Ермек; 4) қызы Іңкәр; 5) жиені Гауһар. Ортада — әжелері Гүлнар Дулатова.

Г.Дулатованың үлкен ұлы Нұрлан отбасымен. Оңнан солға қарай:
 1) Нұрлан Әбенұлы; 2) немересі Санжар; 3) келіні Мәдина; 4) немересі Арай;
 5) ұлы Дулат; 6) күйеу баласы Алмас. Отырғандар: жұбайы Алтын, қызы
 Шолпан. Ортада — әжелері Гүлнар Дулатова.

Есімдердің алфавиттік көрсеткіші

Аманжол Қ. 22
Әлім Қ. 11-12,14,16,35,37-38,46,50-51
Бәйділдина Ә. 49
Бейсенова Ә. 45
Досанов С. 40
Досбай Ж. 36
Досқазиева Б. 18
Дулатова Г. 1-10
Елеукенов Ш. 43
Ешназарова Л. 20
Жүнісұлы М. 15
Кәкішев Т. 24,47
Кекілбай Ә. 31
Қасым А. 19
Қауғабаев О. 54
Қирабаев С. 21,26
Қуантайұлы Н. 48
Қыдырбеккеліні С. 28
Мырзахметұлы М. 29
Оспанов С. 52
Сағынтаев Б. 17
Сатпаева Х. 25
Сәрсекеев Қ. 27
Сейдақұлы Ш. 53
Шаштайұлы Ж. 32
Ісімақова А. 44

Мазмұны

Құрастырушыдан.....	5
Асылдың сынығы тектінің тұяғы.....	6
Шығармалары.....	7
Мерзімді басылымдардағы жарияланымдар.....	7
Ол туралы.....	8-12
Алаш арыстарының шырақшысы.....	13-18
Ел мұрасы – еңсемізді биіктетер ерлік ұраны.....	18-19
Гүлнар Дулатова туралы лебіздер, арнаулар.....	20-25
Қос ғасыр шежірешісі.....	26-35
Гүлнар Дулатова туралы баспасөз бетіндегі мақалалар.....	36-38
Фотосуреттер.....	39-45
Есімдердің алфавиттік көрсеткіші.....	47

Біздің кітапхананың мекен-жайы:
110312, Қостанай облысы, Арқалық қаласы,
Родина ауылы Гагарина көшесі, 21. Тел. 2-10-18
E – mail: cbs10@mail.ru

Құрастырушы: С. М. Көшкінбай
Компьютерлік терілім: С. М. Көшкінбай
Редактор: Д. Е. Құсайын
Шығарылымға жауапты: Д. Е. Құсайын
Басуға қол қойылды 10.11.2025
Таралым 5

